

Hajnal vagy alkony?

Mottó: „Mészöly-mondat hullámverésében élek.” (egy magyar olvasó)

Egy Olvasónapló tényleg az olvasó naplója, csakhát a tényleg-en túl ott van a gyakran hiábavaló erőfeszítés, hogy az egymásra tevődő napok alól kibányásszam a némi örökkévalót zárványozó mondatokat. A napló tehát elkerülhetetlenül szól e bányászásról, hovatovább önmagáról, arról, hogy íródik, hogy már négy sor elkészült, és most, most na most: túl vagyok az ötödiken! Az történik, amit el lehet mesélni. A mondat s nem a pillanat! Etc.

Számottevő az a jelenség, amidőn egy mondat, a be-befurakodó indulatoktól megtörik, oda. Szépirodalmi malőr... Mindamellet az indulatok is szerepet kapnak, noha mégiscsak fölöttébb helyénvaló volna olyan várakozással fordulni egy-egy mondat felé, ahogyan virágok kémlelik az eget. Vagy miként a lányok számlálják az alkonyt hívó percekét.

Szomorúságot hoz az önmagába mélyedő mozdulat. Persze a legfőbb magány firmamentuma oly tágas, hogy aligha kemény, mint a friss dió kopácsa, szakadozott inkább, s úgy csap be rajta a mindig jelenlévő kozmikusság, ahogy felhőréseken a vérvörös korareggeli fény. A naplóíró is rálehet az egyetemes boldogságra, legfeljebb nem hisz neki.

Nincsenek győztes forradalmak; a nagy közös eufóriába az új zsarnokok skálázása vegyül. Jobb, ha másra tereljük figyelmünket. A fény minden oldalról árad felénk, és a nyárfasorban úgy havazik, mintha most lenne tél, holott június van. Nehéz bármit megfogalmazni, ami egyszerű. Ha felhasítjuk a nyárfák kérgét, könnyezni kezdenek, mintha szellem lakoznék bennük; hajlj közel, nyelvedet mártsd a sebbe: az elérő ízekből rájössz, hogy mindegyik fa különálló

lény. A madarak is hosszas keresgélés után választják ki a fát, ahová lakásukat rakják. Hinnünk kell, hogy némely fa tövében igazi mondatok lapulnak és leszakíthatók, mint a magukba feledett virágok. A halottak elporladnak, s különös sárga virágok sarjadnak belőlük. Vegyük észre a körforgást inkább, s ne a győztesek részeg gajdolását. A levert rebelliókat követő kivégzésekkor véres golyocsokba bugyoláltan kel a nap, mint aki maga is résztvevője az eseményeknek.

Miért kérdeznénk: mi van?, amikor minden, ami bennünk elraktározódik abból gyökeredzik. A kivégzettek recehártáján a bíbor színű hajnal képe rögződött. Olyasmi aligha állítható, hogy a kérdés bennünk van, a válasz meg a kinti világban. Valamennyi inkognitó felfeslik előbb vagy utóbb, a legvastagabb acél is elkopik, áttetsző lesz: évszázadokig áttelelt benne a fény. Megejtő türelem. Ha különös álomból ébredvén kilesünk az ablakon, s a havas udvaron friss lábnyomokra bukkanunk, menjünk hát, kövessük őket. A hazugságnak nincsenek tartósítható mondatai, felesleges az ilyes kísérletezés. És ármányos. A vér meleg hullámai elmoszák a hamis világ gátjait, amiért ugyan lelkiismeretfurdalás gyötör: pedig akkor születhetne itt az első őszinte mondat. Ami a jó könyvekben olvasható, az a valóságra folyton folyt vo-nat-koz-tat-ha-tó. (Járnak a vonatok!) Egy kislány álma fontosabb, mint a legkíméletlenebb precizitás. A gyermekvilág csodái... Csetlő-botló alak, aki öntudatlan lépett az előtte nyíló utakra, az egyszer megpillantott ismeretlen tenger szüntelen hullámverésében éli le életét.

De térjünk vissza a revolúciókhoz, anélkül hogy a politikáról szót ejtenének. Ha teheti, mindenki megsüti a maga pecsenyéjét, erre nézvést nem lehetnek kételyeink. Az egér mindig talál magának rágcsálni valót, ha nem, hát a saját farkát kezdi ki. Nagyobb hitelek is elvesztődnek, mint a forradalmak eszméi, nincs amiért keseregjünk. Másfelől meg tanulságos lehet a bukás is. Egyszer a népnek is meg kell mártóznia abban a tóban, ahová a merészebbek közül néhányan már beléfulladtak – csak ekként szerezhető be az új adag boldogság, ami jó pár évig megint kitart. Boldogság ez? – nem is tudni. Az egyetemes öröm áradása is csupán egyetlen arcot rajzol elénk, soha nem feledhető, tovább már nem bontható képet, másfelől viszont a személyre szabott ölelésben a végtelen örvénylése sodor magával.

A helyzet az, hogy hervatag eredménye van a mániákus leltározásnak. Keserűség nap mint nap. Nem mondhatom, hogy napnyugtával a gondok is elülnek. Vége a napnak nem jelenti a napló végét. Miként azt sem állíthatom, hogy a napló utolsó sorában a

nap is nyugovóra tért. Kérdésekkel szakad félbe ez is, az is; számtalan kérdéssel. Kínzó létszünet. Változatlan távolságra van a horizont, bármiképp loholjunk. Erőszakosak a mondatok, erőszakosak és önzők, vagyis otrombán akarnak a maguk szolgálatába állítani, körülvesznek, és máris fújtatva sodroznak, miközben azt akarják, hogy az együvé-tartozás ujjongó mámorát érezzem, ha pedig ellenállok vagy csupán vonakodom, a legkedvezőbb esetben is egy alattomos oldalbabökéssel hagynak magamra, sziszegőn átkozódva, nagy garral rossz híreket keltve aztán. Mások szánivalóan együgyűek, nyüszítve közelednek, ha eléjük tartom markomat, möhön habzsolnak, levakarhatatlanul szegődnek mellém, idegesítő szervilizmussal lesnek engem, és zaklatóimnak vélik barátaimat, miáltal ugyanolyan ellenszenveselek és erőszakosak, mint társaik, s mire föleszmélek, magam is elámulok, miképpen esett meg rajtuk a szívem, miképpen fogadtam bizalmamba őket – úgyhogy a legszívesebben ülök bénán, magam elé meredve. Azt mégis látom, hogyan kerítik hatalmukba a fehér papírlapokat. Lehunyom szemem, és befogom fülem, hogy ne kelljen hallanom őket, számat nem nyitom ki, mert rettegek, hogy ők fröcsögnek elő...

A mondat súlya: neutroncsillagé. Hihetetlenül intenzíven van jelen (miokán másfelől meg hiányzik) az egyetemes szerkezet. Sűrítmény. És álom. Zabolátlan csapong rajtuk a csillagidő – avagy csak a maga útját járja? Megkerült mágnesmutatók. Ugyanakkor mindent átszakító zuhanásuk: az egyetlen irány. Ami jobbadán aligha lehet vigasz, akkor sem, őha a tanítvány elébb tanul, utána mérlegel"; és ha hullócsillag a legfényesebb csillag az égen. Egy Sartre-pa-
rafrázis: író nem író fia. Mások mondataival gondolkozni: merre vezet?

A helyzet az, hogy van a revolúciónak egy pillanata, amikor örök mondatok születnek. Az a pillanat ez, amelyben a kivégzett retinájára vésődik a hajnali égbolt kápráztató jelentete – díszlet e földi színjátékhoz: kimerevített aranyrobbanás. Arany vagy réz tud ilyen vörösen izzani? És más, számtalan más kérdés.